

ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

аспірант **Провозін Н.В.**
Сумський державний університет (Україна)

Для досягнення країною збалансованого розвитку, екологічна політика повинна здійснюватися на всіх рівнях управління, починаючи від державних органів і закінчуючи суб'єктами господарської діяльності та просто громадянами країни. Однак, щоб різноспрямовані дії кожного рівня мали загальний позитивний ефект, необхідні стратегічні нормативні документи, а саме стратегію суспільного розвитку. Дана стратегія повинна мати системний методологічний характер, в ній формулюються цілі та задачі, відповідальні за виконання, етапи впровадження, умови забезпечення та інструменти реалізації, оцінка ефективності її впровадження.

Аналіз літературних джерел дозволив виділити наступні групи інструментів реалізації стратегій еколого-економічної рівноваги суспільного розвитку, які розроблені в перспективі або уже використовуються на практиці:

1) адміністративно-правові – це інструменти прямого впливу суб'єкта управління (залежно від рівня, це може бути: державний орган, СПД, міжнародні чи громадські екологічні організації, науково-технічні установи чи просто громадяни країни) на об'єкт.

До даної групи в більшості випадків відносять: екологічне законодавство, систему стандартів та нормативів, систему регіональних та місцевих екологічних та природоохоронних програм, систему екологічних вимог, критеріїв, обмежень, регламентацій та екологічно обґрунтованих принципів ведення господарської діяльності. Перевагами даних інструментів є: простота та пряма направленість фінансових ресурсів, а також зручність для моніторингу та контролю суб'єктом управління. Недоліки: відсутність стимулюючої дії для досягнення більшого результату ніж ті, які вимагаються екологічними вимогами та неможливість швидкого та гнучкого реагування.

2) економічні – це інструменти фінансового впливу. Вони носять подвійний напрям – направлені на зміну поведінки суб'єктів, які здійснюють негативний вплив на навколишнє середовище та на стимулювання суб'єктів, які здійснюють екологічно-безпечну діяльність.

До даної групи відносяться наступні інструменти: системи екологічно-обґрунтованих платежів за використання природних ресурсів та зборів за забруднення навколишнього природного середовища, ефективна інвестиційна політика (спрямована на розробку, освоєння та використання природо- і ресурсозберігаючих, маловідходних та безвідходних технологій, виробництво екологічно чистих видів продукції), сертифікація продуктів та ліцензування видів діяльності, екологічний аудит, еколого-економічні стимулюючі механізми, екологічні податки та платежі, податкові пільги та ін. Перевагами даної групи інструментів є: стимулювання екологічно-безпечної поведінки суб'єктів, отримання ресурсів для фінансування природоохоронних заходів, підвищення гнучкості механізму екологічного управління, стимулювання до еко-інновацій. Серед недоліків можна виділити: постійне внесення коректив рівня платежів та пільг в залежності від інфляційних процесів, ризику зменшення конкурентоспроможності продукції та інших зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.

3) організаційні – інструменти ієрархічного та інформаційного впливу. До основних організаційних інструментів відносять: функціонування екологічних інституцій відповідальних за реалізацію стратегії розвитку, створення відповідної інфраструктури, організаційні процедури щодо залучення громадськості у прийнятті рішень, функціонування екологічно-просвітницьких центрів, система безперервного екологічного навчання, скоординована реалізація комплексу заходів щодо реалізації екологічних стратегій. Перевагами виступають: чіткий розподіл повноважень, прав та відповідальності усіх учасників, достатня поінформованість щодо екологічної політики та її результатів.

Недоліком слід вважати складність моделювання ефективної організаційної системи управління через широкий спектр учасників та недостатній розвиток моделювання поведінки людей.

4) морально-етичні – інструменти психологічного впливу. До даної групи інструментів відносять: екологічна пропаганда, еколого-художня діяльність, залучення широких кіл громадськості до реалізації заходів, благодійні пожертвування та спонсорська допомога, соціальні інвестиції, соціально-значимий маркетинг. Перевагами даної групи є: відсутність адміністративного впливу, можливість залучення додаткових фінансових ресурсів, формування екологічної свідомості людини, забезпеченість комплексності емоційних та інтелектуальних засобів впливу на різні категорії населення. До недоліків слід віднести: неможливість їх врахування при розробці та реалізації стратегій, та обмеженість інструментів у одержанні гарантованого зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Необхідною умовою застосування даних інструментів є розвиток суспільства на шляху досягнення збалансованого розвитку. Наявність даних інструментів вимагає від розробників програм розвитку їх раціонального поєднання та відповідно подальшого використання. Різноманітність інструментів дає можливість стратегії еколого-економічної рівноваги суспільного розвитку бути мобільною та змінюватися в залежності від ситуацій, які виникають, оскільки даний теоретико-аналітичний інструментарій служить для обґрунтування управлінських рішень та дозволяє раціонально розподілити ресурсний потенціал територій.

Провозін, Н.В. Інструменти реалізації стратегій еколого-економічної рівноваги суспільного розвитку [Текст] / Н.В. Провозін // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 6–8 травня 2014 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. - Суми : СумДУ, 2014. - Т.1. - С. 27-28.